

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση T-461/13

**Βασίλειο της Ισπανίας
κατά
Ευρωπαϊκής Επιτροπής**

«Κρατικές ενισχύσεις — Ψηφιακή τηλεόραση — Ενίσχυση για την ανάπτυξη της επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης σε απομακρυσμένες και λιγότερο αστικοποιημένες περιοχές της Ισπανίας — Απόφαση κηρύσσουσα τις ενισχύσεις εν μέρει συμβατές και εν μέρει ασύμβατες με την εσωτερική αγορά — Έννοια της επιχειρήσεως — Οικονομική δραστηριότητα — Πλεονέκτημα — Υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος — Στρέβλωση του ανταγωνισμού — Άρθρο 107, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ — Καθήκον επιμέλειας — Εύλογη προθεσμία — Ασφάλεια δικαίου — Ίση μεταχείριση — Αναλογικότητα — Επικουρικότητα — Δικαίωμα στην πληροφόρηση»

Περίληψη — Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα)

της 26ης Νοεμβρίου 2015

- 1. Ανταγωνισμός — Κανόνες της Ένωσης — Αποδέκτες — Επιχειρήσεις — Έννοια — Άσκηση οικονομικής δραστηριότητας — Ανάπτυξη, εκμετάλλευση και συντήρηση του δικτύου επίγειας ψηφιακής τηλεόρασης σε απομακρυσμένες και λιγότερο αστικοποιημένες περιοχές — Ύπαρξη αγοράς — Μη άσκηση προνομίων δημόσιας εξουσίας — Περιλαμβάνεται
(Άρθρο 107 § 1 ΣΛΕΕ)*
- 2. Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Έννοια — Μέτρα που σκοπούν στην αντιστάθμιση του κόστους εκπληρώσεως των συνισταμένων στην παροχή δημόσιας υπηρεσίας αποστολών τις οποίες έχει αναλάβει μια επιχείρηση — Πρώτη προϋπόθεση τεθείσα με την απόφαση Altmark — Σαφώς καθορισθείσες υποχρεώσεις για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας — Απουσία επιχειρήσεως πράγματι επιφορτισμένης με την εκπλήρωση υποχρεώσεως παροχής δημόσιας υπηρεσίας — Εμπίπτει στην έννοια — Πλημμελής λειτουργία της αγοράς — Περίσταση η οποία δεν αρκεί για τη διαπίστωση της υπάρξεως υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος
(Άρθρο 107 § 1 ΣΛΕΕ)*
- 3. Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών — Νόθευση του ανταγωνισμού — Κριτήρια εκτιμήσεως
(Άρθρο 107 § 1 ΣΛΕΕ)*

4. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Νόθευση του ανταγωνισμού — Ψηφιακή και επίγεια πλατφόρμα για την παροχή υπηρεσιών ψηφιακής τηλεόρασης — Κλάδος στον οποίο επικρατούν συνθήκες ανταγωνισμού*
(Άρθρο 107 § 1 ΣΛΕΕ)
5. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απαγόρευση — Παρεκκλίσεις — Εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής — Δικαστικός έλεγχος — Όρια*
(Άρθρο 107 § 3 ΣΛΕΕ)
6. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Εξέτασή τους από την Επιτροπή — Εξέταση καθεστώτος ενισχύσεων στο σύνολό του — Επιτρέπεται*
(Άρθρα 107 § 3 ΣΛΕΕ και 108 ΣΛΕΕ)
7. *Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Περιεχόμενο — Απόφαση της Επιτροπής σε θέματα κρατικών ενισχύσεων*
(Άρθρα 107 ΣΛΕΕ και 296 ΣΛΕΕ)
8. *Ένδικη διαδικασία — Εισαγωγικό δικόγραφο — Τυπικά στοιχεία — Συνοπτική έκθεση των προβαλλόμενων ισχυρισμών*
(Άρθρο 263 ΕΚ· Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, άρθρο 44 § 1, στοιχείο γ')
9. *Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Γενικές αρχές του δικαίου — Δικαίωμα χρηστής διοικήσεως — Εξέταση των υποθέσεων με επιμέλεια και αμεροληψία — Απόφαση της Επιτροπής σε θέματα κρατικών ενισχύσεων*
10. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απαγόρευση — Παρεκκλίσεις — Λαμβάνεται υπόψη η υφιστάμενη κατά τον χρόνο εκδόσεως του μέτρου κατάσταση*
(Άρθρο 107 § 3 ΣΛΕΕ)
11. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απόφαση της Επιτροπής περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως κρατικού μέτρου — Προσωρινός χαρακτήρας των εκτιμήσεων της Επιτροπής*
(Άρθρο 108 § 3 ΣΛΕΕ· κανονισμός 659/1999 του Συμβουλίου, άρθρο 6 § 1)
12. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Εξέτασή τους από την Επιτροπή — Κίνηση επίσημης διαδικασίας εξετάσεως — Μέγιστη προθεσμία δύο μηνών — Δεν ισχύει για τις μη κοινοποιηθείσες ενισχύσεις — Υποχρέωση περατώσεως, εντός εύλογης προθεσμίας, τόσο της προκαταρκτικής εξετάσεως όσο και της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως — Εκτίμηση in concreto*
(Άρθρο 107 § 3 ΣΛΕΕ· κανονισμός 659/1999 του Συμβουλίου, άρθρα 4 § 5, 7 § 6 και 13 § 2)
13. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Ανάκτηση παράνομης ενισχύσεως — Παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου — Δεν υφίσταται*

14. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απόφαση της Επιτροπής διαπιστώνουσα ότι μια ενίσχυση δεν είναι συμβατή με την εσωτερική αγορά και διατάσσουσα την ανάκτησή της — Δυνατότητα της Επιτροπής να αφήσει στις εθνικές αρχές τον ακριβή υπολογισμό του προς ανάκτηση ποσού — Υποχρέωση συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και του κράτους μέλους σε περίπτωση που το κράτος μέλος αντιμετωπίσει δυσχέρειες — Περιεχόμενο*

(Άρθρο 4 § 3 ΣΕΕ· άρθρα 107 ΣΛΕΕ και 108 ΣΛΕΕ· κανονισμοί 994/98, άρθρο 2, και 659/1999, άρθρο 14 του Συμβουλίου· κανονισμός 1998/2002 της Επιτροπής)

15. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Ανάκτηση παράνομης ενισχύσεως — Επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση — Παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως — Δεν υφίσταται*

(Άρθρο 108 ΣΛΕΕ)

16. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Εξέτασή τους από την Επιτροπή — Αποκλειστική αρμοδιότητα — Έλεγχος της συμβατότητας μιας ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά — Δικαστικός έλεγχος — Παραβίαση της αρχής της επικουρικότητας — Δεν υφίσταται*

(Άρθρο 5 § 3 ΣΕΕ· άρθρα 107 § 3 ΣΛΕΕ και 108 ΣΛΕΕ)

1. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 35-46)

2. Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, βάσει του πρώτου κριτηρίου της αποφάσεως Altmark, η επιχείρηση που είναι δικαιούχος της αντισταθμίσεως πρέπει να είναι πράγματι επιφορτισμένη με την εκπλήρωση σαφώς καθορισμένων υποχρεώσεων συναφών με την παροχή δημόσιας υπηρεσίας. Τα κράτη μέλη τα διαθέτουν μεν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τον καθορισμό του τι θεωρούν υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΥΓΟΣ), πλην όμως η εξουσία αυτή δεν είναι απεριόριστη και δεν μπορεί να ασκείται αυθαίρετα με αποκλειστικό σκοπό να αποφευχθεί η εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού σε συγκεκριμένο τομέα. Συγκεκριμένα, για να χαρακτηριστεί ως ΥΓΟΣ, η εν λόγω υπηρεσία πρέπει να άπτεται του γενικού οικονομικού συμφέροντος, το οποίο εμφανίζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα σε σχέση με το αυτό που υπηρετείται από άλλες δραστηριότητες της οικονομικής ζωής. Συναφώς, το εύρος του εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου ελέγχου των εκτιμήσεων της Επιτροπής προσδιορίζεται λαμβανομένου, αναγκαστικά, υπόψη του ότι ο καθορισμός μιας υπηρεσίας ως ΥΓΟΣ από το κράτος μέλος μπορεί να αμφισβητηθεί από την Επιτροπή μόνο σε περίπτωση πρόδηλης πλάνης. Πάντως, με τον έλεγχο αυτό πρέπει να διασφαλίζεται η τήρηση ορισμένων ελαχίστων κριτηρίων τα οποία αφορούν, μεταξύ άλλων, την ανάθεση αποστολής παροχής ΥΓΟΣ στον εκάστοτε επιχειρηματία με πράξη δημόσιας εξουσίας, και τον καθολικό και υποχρεωτικό χαρακτήρα της αποστολής αυτής. Όσον αφορά την εκπλήρωση υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, το γεγονός ότι μια υπηρεσία χαρακτηρίζεται στο εθνικό δίκαιο ως υπηρεσία γενικού συμφέροντος δεν σημαίνει ότι κάθε επιχείρηση που παρέχει την εν λόγω υπηρεσία έχει επιφορτιστεί με την εκτέλεση σαφώς καθορισμένων υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, κατά την έννοια της αποφάσεως Altmark. Συγκεκριμένα, ο χαρακτηρισμός μιας υπηρεσίας ως ΥΓΟΣ προϋποθέτει ανάθεση της ευθύνης διαχειρίσεώς της σε ορισμένες επιχειρήσεις. Συναφώς, σε περίπτωση συνάψεως δημοσίων συμβάσεων μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των επιχειρήσεων, η παροχή δημόσιας υπηρεσίας μπορεί, βεβαίως, να ανατεθεί διά συμβατικής φύσεως πράξεων, εφόσον αυτές προέρχονται από δημόσια αρχή και έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, κατά μείζονα λόγο οσάκις με αυτές τις πράξεις συγκεκριμενοποιούνται υποχρεώσεις οι οποίες έχουν επιβληθεί εκ του νόμου, πλην όμως, το γεγονός ότι η παροχή μιας υπηρεσίας αποτελεί αντικείμενο δημόσιας συμβάσεως δεν σημαίνει ότι

η υπηρεσία αυτή αποτελεί αυτοδικαίως και χωρίς άλλη διευκρίνιση εκ μέρους των αρμοδίων αρχών ΥΓΟΣ κατά την έννοια της αποφάσεως Altmark. Τέλος, η ύπαρξη δυσλειτουργίας στην αγορά δεν αρκεί για να διαπιστωθεί η ύπαρξη ΥΓΟΣ.

(βλ. σκέψεις 53, 61-63, 67, 71, 78)

3. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 88, 89)

4. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 92)

5. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 98-100)

6. Σε περίπτωση καθεστώτος ενισχύσεων, η Επιτροπή μπορεί να περιοριστεί στη μελέτη των χαρακτηριστικών του επιμάχου καθεστώτος, προκειμένου να εκτιμήσει, στο σκεπτικό της αποφάσεως, αν το καθεστώς αυτό είναι αναγκαίο για την υλοποίηση ενός από τους σκοπούς του άρθρου 107, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ. Επομένως, σε απόφαση που αφορά τέτοιο σύστημα, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να προβεί σε ανάλυση της ενισχύσεως που χορηγήθηκε σε κάθε περίπτωση χωριστά βάσει του καθεστώτος αυτού. Μόνο στο επίπεδο της αναζητήσεως των ενισχύσεων είναι αναγκαίο να ελέγχεται η κατ' ιδίαν κατάσταση κάθε συγκεκριμένης επιχειρήσεως. Συγκεκριμένα, όταν η Επιτροπή αποφαινεται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο σε σχέση με καθεστώς ενισχύσεων το οποίο κρίνει ασύμβατο με την κοινή αγορά και διατάσσει την ανάκτηση των χορηγηθεισών βάσει του εν λόγω καθεστώτος ενισχύσεων, στο κράτος μέλος εναπόκειται να ελέγξει την ατομική κατάσταση καθεμίας επιχειρήσεως από τις ενδιαφερόμενες, προκειμένου να προβεί στην ανάκτηση των παράνομων ενισχύσεων. Επομένως, όταν η Επιτροπή εξετάζει καθεστώς ενισχύσεων, μπορεί να περιορίσει την ανάλυσή της σε δείγμα περιπτώσεων εφαρμογής του εν λόγω καθεστώτος, χωρίς να υποχρεούται να εξετάσει όλες τις περιπτώσεις εφαρμογής.

(βλ. σκέψεις 104, 105, 134, 163)

7. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 110)

8. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 115)

9. Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, η τήρηση της αρχής της χρηστής διοικήσεως απαιτεί επιμελή και αμερόληπτη εξέταση, εκ μέρους της Επιτροπής, του επίμαχου μέτρου. Συναφώς, τυχόν καθυστέρηση κατά τη διαβίβαση εγγράφων δεν μπορεί, από μόνη της και χωρίς άλλα στοιχεία, να στηρίξει το επιχείρημα περί ελλείψεως αντικειμενικότητας και αμεροληψίας εκ μέρους της Επιτροπής.

(βλ. σκέψεις 116, 144)

10. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 124, 127, 147, 148)

11. Από το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [108 ΣΛΕΕ], προκύπτει ότι η ανάλυση που διενεργεί η Επιτροπή με την απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως μέτρου που ενδεχομένως συνιστά κρατική ενίσχυση μη συμβατή με την κοινή αγορά έχει αναγκαστικά προσωρινό χαρακτήρα. Εξ αυτού προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν είναι δυνατό να είναι υποχρεωμένη να παρουσιάζει, στο πλαίσιο της σχετικής με την κίνηση αυτής της διαδικασίας ανακοινώσεως, ολοκληρωμένη ανάλυση σχετικά με την επίμαχη ενίσχυση. Εξάλλου, το προβλεπόμενο από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΕΚ στάδιο της έρευνας έχει ως σκοπό να παράσχει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να διαφωτιστεί πλήρως επί του συνόλου των στοιχείων της υποθέσεως. Συνεπώς, το γεγονός ότι στην απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας δεν υπάρχει αναφορά σε ορισμένα στοιχεία δεν σημαίνει ότι η διεξαχθείσα από την Επιτροπή διαδικασία πάσχει έλλειψη συνοχής.

(βλ. σκέψη 132)

12. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 138-141)

13. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 158)

14. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 160, 162-164)

15. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 168-171, 175-179)

16. Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, δεδομένου ότι η εκτίμηση του συμβατού μιας ενισχύσεως προς την εσωτερική αγορά εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής, υπό τον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης, δεν είναι δυνατόν να παραβιάσει η Επιτροπή την αρχή της επικουρικότητας. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 3, ΣΕΕ, η αρχή αυτή εφαρμόζεται μόνο σε τομείς που δεν εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης.

(βλ. σκέψη 182)